

Att sammanföra "global" och "etisk"

intervju med Mary Robinson

Mary Robinson, tidigare FNs högste ansvarige för mänskliga rättigheter, driver i följande intervju argumentet att de internationella fördragen om mänskliga rättigheter innebär principer hur stater ska reglera sina förhållanden också inom sitt lands gränser. Nationella regeringar både kan och bör ställas till svars, säger hon. Länders regeringar måste tvingas att redovisa *nedåt* hur de uppfyller normer som kommer *uppifrån* global nivå. Intervjun är gjort av Anthony Barnett, redaktör vid openDemocracy.

openDemocracy: Du var jurist i Dublin och blev Irlands president, vid något tillfälle hade du stöd av mer än 90 procent av befolkningen. Du blev den andre chefen för FNs flyktingkommissariat (UNHCR) och skapade en världsprofil av den rollen. Efter att ha avslutat din tid som högkommissionär har du utvecklat ett nytt projekt – Ethical Globalisation Initiative (EGI). Hur skulle du beskriva det du gör med enbart ett ord?

Mary Robinson: Jag antar att du skulle kalla mig för aktivist.

openDemocracy: Vilka är dina mål?

Mary Robinson: Det finns många olika aktivister som arbetar för en bättre värld. Vi som arbetar vid EGI vill släppa mänskliga rättigheter ut ur sin box. Vi vill påvisa de universella MR-principernas relevans till basbehoven såsom hälsa, säkerhet, utbildning och jämlikhet.

Jag har påverkats av att så få människor utanför en mycket liten värld av troende förstår vad du menar när du säger mänskliga rättigheter – däri inräknar jag utvecklingsexperten och ekonomer som är mycket entusiastiska att implementera FNs millenniumsmål. De har helt uppriktigt talat om för mig, att de inte vet exakt vad det innebär att gripa sig an mänskliga rättigheter.

Jag anser att vår uppgift vid EGI är att göra principerna om mänskliga rättigheter tydliga och tillgängliga för människor över världen. När jag får frågan "Vilket anser du är det värsta mänskliga rättighetsproblemet i världen idag?" svarar jag "Absolut fattigdom." Detta är inte det svar som huvuddelen

journalister förväntar sig att få. Svaret är varken sextigt eller legaliserat. Men det är sant.

Vi arbetar för det jag kallar "värdeledd globalisering". Det internationella MR-ramverket är en vital komponent och motor för att främja globala värden. Regeringar har undertecknat detta internationella ramverk och vi borde ställa dem till svars, under alla omständigheter vad gäller miljö och arbetsvillkor, handelssamtalen, vapenkontroll och säkerhetsfrågor såväl som internationellt gällande regler.

openDemocracy: Vad innebär det "internationella MR-ramverket"?

Mary Robinson: Jag talar om den *Universella deklARATIONEN om mänskliga rättigheter* och sex ytterligare fördrag och konventioner; det *Internationella fördraget om medborgerliga och politiska rättigheter*; *Fördraget om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter*; *Barnrättskonventionen*; *Konventionen mot tortyr*; *Konventionen mot rasism*; *Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor*. Alla länder i världen har ratificerat åtminstone en av dessa. Många har ratificerat fler än tre. Några har ratificerat samtliga sex. Vi ser dem som viktiga verktyg för att hålla regeringar skyldiga och vi arbetar för att vara rigorösa i vår analys över hur detta kan göras.

Men vårt mål är också att försöka och visa unga idealistiska människor som är frekvent bekymrade över miljön, fattigdom och ojämlikhet - till aktivister, om du vill: "Titta, du är intresserad av att försöka ta reda på om regeringen tänker på miljön, respekterar ursprungsfolks livsformer och arbetar för rättvisare handelsregler. Ja, samma gäller för mänskliga

rättigheter - från ickediskriminering till rätten till mat, tillgång till vatten, utbildning och hälsovård. Vi talar om rättigheter inte om behov. Det är normer som regeringar har skrivit under – men ingen ställer dem till svars”.

Låt mig ge ett exempel från tiden jag var FNs högkommissionär för mänskliga rättigheter. I april 1999 hade folkrörelsegrupper i Brasilien fått nog i sina försök att få Brasiliens regering att lämna in sin rapport under Fördraget om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Så de utarbetade en alternativ rapport om Brasilien. De utgjorde en bred sammanfattning av NGOs, kyrkor, fackföreningar, svarta brasilianare, de landlösa, de som arbetade med barns rättigheter, och de gick samman och skickade en liten grupp till Genève med sin alternativa rapport.

Jag träffade dem som högkommissionär. Vi förklarade för dem att de inte kunde ha någon formell hearing inför FN-kommittén som övervakar realiserandet av Fördraget då enbart en regering är berättigad till det, men vi lovordade dem. När det hände i maj 1999 var jag på väg till Brasilien. Jag tog den alternativ rapporten med mig. När jag lämnade planet mötte jag journalister och jag sade: ”Här är den alternativa rapporten, men var är regeringens rapport?”

Regeringen var mycket besvrad. Sedan sa de till mig att de snabbt skulle lägga fram en rapport, men jag svarade: ”Nej, nej, det vill jag inte. Jag vill se regeringen arbeta tillsammans med folkrörelsegrupperna med att ta fram en rapport som visar på verklighet.” Och det är vad som skedde. Resultatet var fler länkar mellan folkrörelserepresentanter och regeringens företrädare.

Kort därefter blev *Paulo Sergio Pinheiro* minister för mänskliga rättigheter. När jag två år senare besökte Brasilien rapporterade regeringen och folkrörelsegrupper på likartat sätt. Processen hade fört dem närmare varandra, inte i komfortabel dialog men i verklig dialog. Så det är en process som förstärker demokratin.

openDemocracy: Och vilken skillnad gör detta i Brasilien?

Mary Robinson: Brasiliens regering, på federal nivå och med så stort inflytande som möjligt på regional nivå, är nu engagerad i att implementera rätten till hälsa, utbildning, tak över huvudet, på ett bättre sätt. Det var faktiskt inte nödvändigt att göra förändringarna. Den internationella strukturen fick upp regeringens ögon för dess skyldigheter.

openDemocracy: Om du försöker upprätthålla principerna om mänskliga rättigheter i global form, varför betonar du nationella regeringars roll?

Mary Robinson: Jag tror att nationalstatsnivån är mycket viktig. Hela mänskliga rättigheterstrukturen är baserad på regeringars ansvar. Det förblir regeringars uppgift att införa den grundläggande mänskliga rättighets-standarderna som borde påverka alla aspekter av globalisering, innefattande även handelsamtal, och att vara ansvarig för detta på ett demokratiskt sätt. Strukturen är internationell, men ansvaret är nationellt och jag skulle vilja se det ansvaret allt mer tränga igenom på regional och lokal nivå, speciellt i federala system.

Vad gäller mina egna erfarenheter kommer jag från de principer EU har utvecklat. Jag tror att vi kraftfullt förfinat/förbättrat våra föreställningar om mänskliga rättigheter inom EU. Dess medlemmar ser sig själva som självständiga regeringar, men de har överlåtit en del av sin självständighet till unionsnivå, och deras suveränitet penetreras nu av EU-lag. Jag fick ärenden som var beroende av EU-lag och som påvisade att irländsk lag inte längre gällde då den stod i strid mot EU-lag.

openDemocracy: Anser du att Irlands suveränitet har undergrävs av detta?

Mary Robinson: Nej, därför att det frivilligt delar sin suveränitet och det utövar mer makt i ett EU-perspektiv som medlemsland. Som irländsk medborgare har jag också mer makt över vår regering. Därför att medborgare nu har fler vägar att hålla den irländska regeringen ansvarig, inte enbart under irländsk konstitutionell lag, men under det europeiska systemet, i Strasbourg och Bryssel. Detta, tror jag, är till fördel för de enskilda medborgarna.

openDemocracy: Frågan om globalisering undergräver nationalstaten och om detta är välkommet eller ej debatteras mycket, inte minst på openDemocracy.net. I en betydelsefull intervju med oss gjorde Maria Cattuni, som leder Internationella handelskammaren, en oväntad argumentering om att ifall människor ska kunna skörda globaliseringens fördelar behöver länder en stor och effektiv statlig sektor och gav exempel på detta. Argumenterar du för någonting liknande?

Mary Robinson: Ja, nationer har minskat sin suveränitet genom att ratificera Fördragen och gått med på att rapportera om vad de gör men hänsyn till dem. Vi säger att denna ansvarsprocess inte enbart ska vara uppåtriktad, till FN-kommittéer med få eller inga sanktioner, den borde också vara nedåtriktad till folkrörelser och folklig opinion som är utbildad att försvara dessa rättigheter.

Det är därför nödvändigt, för mänskliga rättighetsstrukturen, att regeringar har det primära ansvaret. Vi vill att detta blir erkänt och utökat. Så, till exempel, när globalisering innebär att många av de tjänster som enskilda regeringar brukade ha direkt makt över är privatiserade, inom utbildning och hälsa, även fångelser, behöver fortfarande nationell suveränitet utövas.

I mänskliga rättigheter-teori är det mycket viktigt att regeringar fortfarande har det primära ansvaret för normer och åtgärder för sådana tjänster även om de inte längre vidtar åtgärder för att leverera dem. De måste insistera att den privata sektorn levererar utan diskriminering. Så regeringar fortsätter att ha ansvar, inkluderande behovet att påverka affärsvärlden. Vi vill verkligen ha en mänskliga rättigheterstruktur för att öka och legitimerar regeringspåverkan.

Affärsvärlden kommer här in som huvudaktör men åter igen därför att regeringar fastställer och implementerar reglerna. Med respekt för privatisering uppmuntrar vi att bolagens sociala ansvar utökas för att säkerställa bolagens förståelse av behoven att tillförsäkra respekt för ekonomiska och sociala rättigheter därför att de alltmer är tjänsteförsörjarna.

Vad vi söker är en ny relation mellan nationalstater och den internationella ordningen, där regeringar godtar att deras legitimitet som regeringar gör dem ansvariga inför medborgare för att försvara och förmedla universella mänskliga rättigheter, såsom de kodifieras i konventionerna.

Det amerikanska undantaget

openDemocracy: Men är inte den allmänna opinionen och policyn i USA emot detta? Det finns en förhärskande mening i USA, särskilt efter 11/9, att Amerika måste vidta extraordinära åtgärder och att existerande multilaterala strukturer och institutioner är hjälplösa.

Mary Robinson: Ett starkt sinne för nationell suveränitet och misstro mot internationell rätt i USA är äldre än 11/9, men så är det också med en öppning för vad jag argumenterar för. Jag är mycket glad att nu vara baserad i USA. Jag spenderar mycket tid vid universitet och i affärssammanhang och i de fora landet har för att diskutera världsfrågor. Enbart under de senaste månaderna har jag varit i Kansas, Missouri, Florida, delstaten Washington, Virginia och jag talar inför ganska stora församlingar, såväl som i Ivy League (en grupp av högt ansedda universitet i östra USA). De har bestämt sig för att lyssna till mig, och jag är mycket intresserad av hur receptiva de är till mitt budskap.

När det gäller konventionerna är USA det enda land som tillsammans med Somalia inte har ratificerat Konventionen om barnets rättigheter. I amerikansk konstitutionell lag, i teorin i relation till barn har enbart föräldrar rättigheter. Men Konventionen om barnets rättigheter säger att barn har rättigheter, inkluderande rätten till information och medverkan. Så detta skulle kräva att USAs lag skulle behöva ändras på grund av fördraget. De kan ännu inte acceptera detta. *Peter Sutherland* har talat med mig, och som han också gjorde i intervjun med openDemocracy.net, om svårigheter han hade med upprättandet av Världshandelsorganisationen (WTO), att få USA att gå med på att ratificera den därför att den innebar konsekvenser för deras suveränitet.

Det är ett stort problem för den verkliga internationella agendan för mänskliga rättigheter att USA, ensam bland industriländerna, inte har ratificerat tre huvudsakliga instrument; de har inte ratificerat Fördraget om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter; Konventionen om barnets rättigheter, eller Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor. Vi kunde ha en så mycket rikare debatt och dialog om internationella mänskliga rättigheter-standards om supermakten skulle ansluta sig till agendan.

Harold Hongju Koh, nyutnämnd dekanus vid Yale Law School, har nyligen skrivit övertygande i *The Economist* om behovet av att lyfta fram detta problem med amerikansk exceptionalitet. Han har varit inddragen i ett flertal föredragningar för USAs högsta domstol som åberopar europeiska fall. I ett nyligt fall, hänvisade ledamoten i högsta domstolen Kennedy till europeisk lag, inkluderande ett fall som jag hade fört till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg. Det faktum att USAs högsta

domstol citerar europeisk lag kan vara en spricka i den amerikanska exceptionaliteten, vilket innebär att på juridisk nivå i USA är man villig att låta sig påverkas av internationella rättsfall.

Förhoppningsvis kommer också kongressen att upphöra med att vara så förblindad och inskränkt vad gäller det amerikanska folkets suveränitet, och istället faktiskt ser på andra systems lagstiftning och erfarenheter och börjar acceptera att om du lever i en global värld och du vill försvara frihet inom den, då måste du ansluta dig till den globala världen.

Jag är inte intresserad av att räkna upp fel eller vara överkritisk till USAs administration. Jag vill hitta ingångarna för att försöka få dem tillbaka i hjulspåren igen så USA kan lämna den nuvarande olycksaliga situation de är inne i, och tillbaka till att bli en konstruktiv kraft för mänskliga rättigheter i världen.

För närvarande har USA förlorat en del av sin trovärdighet om medborgerliga och politiska rättigheter därför att det har varit så många urholkningar av medborgerliga rättigheter. Jag rekommenderar att ni läser rapporten "The New Normal" av Lawyers' Committee for Human Rights. Sedan 11/9 har USA fått sällskap av länder med dåligt rykte, såsom de tidigare Sovjetländerna, in i urholkning av mänskliga rättigheter. Att USA har ändrat sina standards undergräver de medborgerliga rättigheterna på andra ställen.

Rättigheter och civila samhället

openDemocracy: Du lägger tonvikten på sociala och ekonomiska rättigheter liksom politiska och medborgerliga rättigheter?

Mary Robinson: Ja, det var den stora bedriften av Eleanor Roosevelt 1948 som ordförande i FNs Kommission för de mänskliga rättigheterna, att hon visste att agendan måste föra samman starka medborgerliga och politiska rättigheter men också en progressiv implementering av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Det var den universella agendan.

Agendan för de medborgerliga fri- och rättigheterna skulle ha setts av resten av världen som en västlig agenda. Den universella deklarationen har en balans, men sen hade vi det kalla kriget, och olyckligtvis är det två fördrag som delar upp rättigheterna. Men därför att vi hade två fördrag tog inte västvärlden ensamt och stort ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter seriöst. Nu, tror jag, börjar Europa göra det, och det är mycket viktigt för mänskliga rättigheters internationella trovärdighet.

openDemocracy: Du försöker uppnå en enfördrags-situation?

Mary Robinson: Vi vill ha en bredare förståelse och överenskommelse om det faktum att båda linjerna av mänskliga rättigheter är lika viktiga, och när du verkligen inser att du förstår de mänskliga rättigheternas universalitet och sammanlänkning.

openDemocracy: Så etisk globalisering är ett annat sätt att föra dessa två delar samman?

Mary Robinson: Det är den på ett sätt, ja. Det är naturligtvis en viktig del av vad vi arbetar med.

openDemocracy: Men ses inte det som imponerande västliga värden?

Mary Robinson: Nej, jag har nyligen kommit tillbaka från ett toppmöte för arabiska kvinnor, och jag mycket tydligt motiverade arabiska kvinnor engagerade i hur de kan använda sig av mänskliga rättigheter-strukturen. Inte alla arabländer har exempelvis ratificerat Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (CEDAW). Jag uppmanade dem att kampanja för att dessa länder skulle ratificera.

De flesta arabländer har starka reservationer till både Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor och Konventionen om barnets rättigheter. Vi måste uppmantra de som arbetar gentemot dessa regeringar att antingen anpassa eller göra sig av med alla dessa reservationer, och öka förståelsen att dessa är mycket bra sätt att göra regeringen ansvarig. Använd detta för att ta bort diskriminering mot kvinnor, såsom i äktenskapslagar. Frihet från diskriminering för kvinnor, som tillförsäkrar att döttrar kan lära sig att läsa, är mänskliga behov för halva mänskligheten, inte västliga värderingar.

openDemocracy: Menar du att regeringar borde ställas inför domstol för brott mot sociala och ekonomiska rättigheter?

Mary Robinson: Det finns några domstolsfall om ekonomiska, sociala och kulturella frågor nu. Det finns indiska rättsfall och särskilt sydafrikanska rättsfall om rätten till vatten, vilket naturligtvis är centralt inom rätten till liv. I allmänhet tror jag inte att ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i första hand är en fråga om att gå till domstol. De är mest användbara idag som förpliktelser som bidrar till att tillförsäkra effektiv och rättvis policy-utformning på alla nivåer.

Att ta del i erfarenheter och bygga folkligt stöd för fullständig anpassning till rättigheter är mer kraftfullt än rättsfall.

Ett nytt internationellt nätverk – International Network for Economic, Social and Cultural Rights (ESCR-Net.org) – har bildats av aktivister från hela världen. De tar del i erfarenheter att föra MR-argument till ett antal olika globala utmaningar.

De frågar varandra: "Vad gör Världsbanken i ditt land? Vilken inverkan har det? Hur är det med IMF och strukturanpassningar? Hur visar du på internationell policyinverkan på lokala samhällen?, Vilka åtgärder vidtar du för att hålla din regering ansvarig?"

Det är fantastiskt, det finns en stor styrka i det som händer i Latinamerika och som delas med Asien, delas med Afrika och Europa. Ekonomer, miljöaktivister, MR-aktivister, utvecklingsaktivister, samverkar för första gången över regioner och jag tänker att detta är början på ett alternativt kraftsystem som ökande kommer att förpliktiga regeringar under detta århundrade att implementera de lagliga förpliktelser som utformades under 1900-talets andra halva.

openDemocracy: Men vad säger du om själva medborgarrörelserna, ingen har valt dem?

Mary Robinson: Det är en mycket bra fråga. Jag är intresserad av/engagerad för att NGOs blir mycket mer ansvariga då de blir mer inflytelserika. En av våra partners, International Council of Human Rights Policy, har färdigställt utkastet till en rapport som befrämjar NGOs att bli mer transparenta och ha bättre redovisningssystem, som talar om vilka dess medlemmar är, varifrån organisationens pengar kommer. Några NGOs blev förnärmade över detta och sade: vi har inte resurser för detta, vi saknar professionalism. Jag har nu kontakt med stiftelser som bidrar NGOs med extra resurser för att de ska kunna bli mer professionella.

Precis som det finns NGOs finns det naturligtvis också falska icke-statliga organisationer, som i själva verket är regeringsorganiserade NGOs eller GONGOs. Olika u-länder alstrar GONGOs vilka är ett korrupt sätt att säga att vi har frihet i vårt land: "Se alla NGOs, se på alla tidningar", när de i realiteten är kontrollerade av regeringen som har fyllt sina GONGOs med tämjda medhjälpare och kontrollerar deras finansiering.

openDemocracy: I juli 2003 talade du om ett länkat problem med regeringspåverkan, med millenietutmaningens finansiering och Bush-administrationens uttryckta utfästelser om ökat stöd, till exempel, för att bekämpa HIV/Aids.

Mary Robinson: Millenietutmaningens finansiering stipulerar kriterier för länder för att få utvecklingsstöd, och några är kriterier som medborgerliga friheter inom mänskliga rättigheter. Det sätt på vilket detta skötts har orsakat enorma problem. För att vara rättvis mot Bushadministrationen, talar vi om mycket extra pengar. Den har gjort mycket mer än Clintonadministrationen med att anskaffa fonder för utveckling och för att tackla HIV och Aids.

Men kriterier för att få tillgång till dessa fonder är mycket oroande därför att det är ett annat urval av kriterier än som fastslogs för spridningen av globala fonder för Aids eller utveckling som lägger fokus på en balans mellan det civila, det politiska och det ekonomiska, sociala och kulturella.

Mänskliga rättigheter och trosåskådning

openDemocracy: Du säger att du arbetar för att göra världen till en bättre plats, som du uttrycker det; vilka är de krafter som motsätter sig det du gör?

Mary Robinson: Jag tror den huvudsakliga källan för opposition är makt, särintressenterna i existerande makter som önskar att upprätthålla sin makt. Ta till exempel traditionella, religiösa manliga samhällen.

openDemocracy: Din struktur är universell och sekulariserad och du är från Irland som var en av de första platser att bevittna religiösa olikheters användande av våld i sin moderna form. Är det på grund av detta som du också omnämner religion som en del av motståndet mot mänskliga rättigheter?

Mary Robinson: Nej. Min oro handlar om olika former av fundamentalism, för att använda en genväg. Detta

kan vara lika demagogiskt när den är kristen som vad som helst övrigt, t ex försöker kristna fundamentalister i USA att återföra kvinnors valfrihet till en tidigare nivå, och insisterar vidare att pengar för att bekämpa Aids inte får gå till organisationer som stödjer människors reproduktiva rättigheter. Detta är mycket oroande trender. Vid konferensen om hållbar utveckling i Johannesburg placerade nästan en paragraf 47 om kvinnors hälsa kvinnorörelsen tillbaka till tiden före FNs fjärde kvinnokonferens (FWCW) i Peking 1995.

En kompromiss nåddes i sista stund. Det finns inga planer på en tioårskonferens för att uppmärksamma Pekingkonferensen då kvinnorörelsen är alltför rädd för att om vi genomförde ett möte skulle vi ta steg tillbaka på grund av den fruktansvärda alliansen mellan, faktiskt, kristna fundamentalister, judiska fundamentalister och muslimska fundamentalister.

Men jag håller med alla de som argumenterar att det är möjligt att renodla från världens religioner deras gemensamma värden och betydelse. Vad mig anbelangar så är jag involverad i en komplementär process med människor som har en moralisk eller religiös hållning till mänskliga rättigheter.

openDemocracy: Så du ser inte terrorism som religiös?

Mary Robinson: Nej. När 11 september inträffade antog jag omedelbart att chocken skulle sätta mänskliga rättigheter under större tryck än någonsin tidigare.

Jag sammanträdde med mina kollegor för att uppskatta inverkan. Redan svaret från Vita Huset och Pentagon var förståeligt, att "vi har blivit attackerade och vi är i krig". Men jag är emot att använda språkbruket krig.

Attacken på World Trade Center med civila plan med fulla tankar för att döda så många människor som möjligt var ett brott mot mänskligheten. Enligt Internationella domstolens stadgar, under existerande juridiskt ramverk, skulle världen enas. Allt som skedde omedelbart efteråt anpassades faktiskt efter detta: FNs säkerhetsråds resolution 1373, även att gå in i Afghanistan då talibanregimen skyddade förövarna av brott mot mänskligheten, kunde ha gjorts enligt den konstruktionen. Istället har vi nu erbjudits ett "ändlöst krig" utan fred i sikte. Ett ändlöst krig mot terrorism kan tendera att pådriva terroristerna, då att vara i krig är attraktivt för många arga, arbetslösa, missnöjda unga människor.

Mänskliga rättigheter och internationell handel

openDemocracy: Nyligen i din Denekeföreläsning utökar du din agenda för mänskliga rättigheter till frågor om handel, som kom i förgrunden på ett annorlunda, men också dramatiskt sätt genom kraftmätningen vid WTOs ministerkonferens i Cancún i september 2003?

Mary Robinson: Jag är ingen expert på handelsrätt. Men som president i Oxfam hjälpte jag till med att leda dess delegation i Cancún och lärde mig där en hel del. "Doha Development Round", vilken lanserades 2001, var tänkt att hjälpa fattiga länder genom minskade handelshinder, speciellt inom jordbruket.

Det spårade ur dramatiskt i Cancún. Detta kommer att påverka fattigdom och är därför en fråga om mänskliga rättigheter. Oavsett vem man ska skylla misslyckandet på tror jag att det nu är tillfälle för eftertanke om hur det internationella handelssystemet håller måttet vad gäller mänskliga rättigheters innersta värden. Dessa är gemensamma såsom deltagande, ansvar och likställighet vid vilka de flesta människor över världen intuitivt identifierar sig med. Dessa värden tycks vara långt ifrån någon central position i dagens handelsförhandlingar.

Se efter. Deltagande mäktiga intressen har ofta tillgång till information om handelsförhandlingar eller möjlighet till input medan mindre länder som är medlemmar i WTO inte alltid har möjlighet att delta fullt ut i WTOs beslutsprocess som påverkar dem.

WTOs strukturer behöver reformeras för att öka deltagandet. Det måste till en större känsla för delat inflytande över substansen i agendan för handelsförhandlingar. Beslut om frågor som ska förhandlas, och i vilken ordning de ska tas, borde vara för alla WTO-medlemmar, inte enbart för de mäktigaste.

Det finns en utbredd uppfattning att WTO är en hemlig och icke-demokratisk institution som är otillgänglig för det civila samhället. Jag tror att det nya Consultative board om framtiden för det multilaterala handelssystemet skulle fundera på sådana frågor. Jag hoppas de gör omfattande rekommendationer om hur WTOs struktur kan reflektera behovet av bättre deltagande av alla regeringar som av det civila samhället.

Exempelvis termen "mänskliga rättigheter" har alltför ofta kopplats samman med villkor, och med oro om u-länder för att få något utbyte av fri handel omedelbart måste införa arbets- och miljönormer på en jämförbar nivå med de som tillämpas i i-länder. Samtidigt har debatten om handelsföreträde gentemot rättighetskoder bidragit till att upprätthålla det olyckliga intrycket att de två reglerande organen drar åt oförenliga mål.

Ett av de huvudsakliga sätt som WTO utövar sin funktion om tillsyn och ansvar är att undersöka alla aspekter av varje medlems handelspolitik genom något som heter Trade Policy Review Mechanism (TPRM).

Problemet är att TPRM tenderar att noga fokusera på medlemmars handelsliberaliserings policy, såväl som på inverkan på andra medlemmar, hellre än på den bredare inverkan på dess egna invånare. Om mer kreativitet användes, kunde dessa översikter hjälpa till att föra fram angelägenheter om mänskliga rättigheter och frågor om ansvar till debatten om handelspolicy på nationell nivå.

Exempelvis, nu efter dispyt som WTOs patentregler – del av avtalet om handelsrelaterade aspekter på patentfrågor (Trips) – har haft negativ påverkan på priset på mediciner i fattiga länder, och har bidragit till brist på tillgång till behandling mot sjukdomar såsom HIV/Aids. Överenskommelsen avkrävde alla WTOs medlemsländer – andra än de fattigaste länderna – att uppehålla tjugoåriga läkemedelspatenter, och därmed förhindra införseln av billiga läkemedel till länder där de behövs mest. Detta är bokstavligen frågor om liv och död.

Alldeles innan Ministerkonferensen i Cancún uppnåddes ytterligare en överenskommelse för att

lätta på dessa patentregler. Olyckligtvis är överenskommelsen så bombarderad med röd tejp, restriktioner och villkor som gör att regeringar kan avskräckas från att använda den. Experter – särskilt från Världshälsoorganisationen (WHO) – håller med om att det är betydelsefullt att denna nya överenskommelse till fullo implementeras, och att u-länder uppmantras att använda sig av den. Det är viktigt att TRIPS Council, det WTO-organ som har till uppgift att övervaka dessa patentregler, noga övervakar och uppmantrar tillämpning av denna nya överenskommelse, och hittar vägar att öka samarbetet med WHO på detta område.

Att använda mänskliga rättighets-åtaganden mer effektivt, antingen som del i förhandlingar inom WTO eller som del av Trade Policy Review-processen, placerar jämlikhetsfrågor i en praktisk arena. Från EGIs sida vill vi hjälpa upp nivån på arenan. Vi erbjuder omfattande mänskliga rättighets-analyser av specifika handelsfrågor som kan användas av u-länder i deras förhandlingsstrategier inom WTO. Vi planerar också att utveckla större dialog och förståelse om hur mänskliga rättighets-åtaganden kan användas som ett konstruktivt element för Trade Policy Review och konfliktlösning med målet att skapa ett WTO som arbetar rättvist för alla och verkligen hjälper till att få slut på världens fattigdom.

Irak

openDemocracy: Medan handelns inverkan på fattigdom och grundläggande rättigheter kommer att fortgå under lång tid, kan vi avsluta med en fråga om den omedelbara situationen i Irak. Vad är din syn på störtandet av Saddam Husseins regim och dess följder?

Mary Robinson: När jag var högkommissionär uppmanade jag ofta världssamfundet att opponera sig emot det omfattande, fruktansvärda våld som begicks av Saddam Hussein i Irak. Jag gav också starkt stöd till FNs särskilde rapportör om Irak som fäste uppmärksamhet på både dessa fortgående våldsövergrepp och på sanktionernas påverkan och de fruktansvärda ytterligare bördor dessa medförde särskilt på det irakiska folkets ekonomiska och sociala rättigheter. Så jag är mycket glad över att regimen försvunnit. Jag känner att listan över mitt motstånd mot den har varit rättfärdig genom allt det vi fått veta efteråt, såsom offentliggörandet av massgravar. Allt vi lärt oss bekräftar en regims förfärliga väsen som det internationella samfundet misslyckades med att fördöma tillräckigt i mänskliga rättighets-termer före 2001. Emellertid stöder jag inte enskilda länder som vidtar militära åtgärder mot annat land på grund av sina mänskliga rättighetsdokument, eller efteråt rättfärdigar sådana åtgärder på grund av mänskliga rättigheter.

Frågan nu är hur Iraks folk bäst hjälps att bygga ett demokratiskt och fritt irakiskt samhälle som tillförsäkrar alla irakiernas respekt för rättigheterna.

Mary Robinson har tidigare varit president för republiken Irland och FNs högste ansvarige för mänskliga rättigheter. Hon var initiativtagare till och är nu chef för Ethical Globalization Initiative (EGI) baserat i New York. EGI arbetar för att göra mänskliga rättigheter begripligt för människor över hela jorden och på så sätt se till att MR-ramverket blir till ett användbart verktyg för såväl individer som folkrörelsegrupper. EGIs hemsida har adressen www.eginitiative.org

Intervjun med Mary Robinson gjordes av det London-baserade debattforumet openDemocracys redaktör Anthony Barnett (www.opendemocracy.net).

Intervjun publiceras i svensk översättning med tillstånd av Mary Robinson.